

Route Cultureel Vermogen is onderdeel van het programma Meedoen is de Kunst (een samenwerkingsverband van Gelderse cultuurverbinders en Cultuur Oost). Financieel mogelijk gemaakt door het Fonds voor Cultuurparticipatie.

ROUTE *CULTUREEL* *VERMOGEN*

MEEDOEN
IS DE
KUNST

Hoe maken we cultuur niet vóór iedereen, maar ván iedereen?

Cultuur leeft overal waar mensen elkaar ontmoeten, verhalen delen, talenten ontwikkelen en samen iets maken. Soms gebeurt dat in een theater, muziekschool, bibliotheek of vereniging. Soms op straat, in een buurthuis, op school, in een wijkinitiatief, tijdens een festival of rond een keukentafel.

Cultureel Vermogen vertrekt vanuit die brede blik op cultuur. Niet alleen vanuit aanbod, instellingen of beleid, maar vanuit mensen, plekken, gemeenschappen en lokale maak- en verbeeldingskracht.

Wat is Cultureel Vermogen

Cultureel Vermogen staat voor de kracht die ontstaat als mensen, gemeenschappen, organisaties en overheden via cultuur met elkaar in verbinding komen. Het uitgangspunt is: cultuur is van ons allemaal. Door verschillende perspectieven samen te brengen, ontstaat ruimte voor ontmoeting, gedeelde richting en nieuwe samenwerking.

Voor wie is deze route

Deze route is er voor gemeenten en professionals in cultuur, sociaal domein en beleid die samen met het culturele veld stappen vooruit willen maken.

Denk aan:

- cultuurcoaches, cultuurverbinders en cultuurmakelaars;
- beleidsadviseurs cultuur en sociaal domein;
- programmamakers;
- culturele organisaties;
- maatschappelijke partners;
- lokale makers, verenigingen en initiatieven;
- inwoners en gemeenschappen die willen bijdragen aan het culturele leven van hun plek.

De route kan starten vanuit beleid én vanuit de praktijk.

Vanuit beleid

Een gemeente wil het culturele leven breder, opener en meer van de gemeenschap zelf maken.

Vanuit de praktijk

Een cultuurcoach, maker, vereniging of maatschappelijke organisatie ziet kansen om mensen, initiatieven, organisaties en beleid beter met elkaar te verbinden.

Het startpunt

De Route Cultureel Vermogen begint met een **lokale wens**, **behoefte of vraag**.

Bijvoorbeeld:

In een gemeente, wijk of dorp leeft de wens om het culturele leven breder, opener en meer van de gemeenschap zelf te maken.

Er gebeurt al veel, maar initiatieven staan nog los van elkaar.

Niet iedereen voelt zich aangesproken of eigenaar. De verbinding tussen inwoners, makers, organisaties en beleid kan sterker.

Inhoud

Route Cultureel Vermogen in 8 stappen	5
--	----------

Stap 1	Start vanuit lokale vraag	6
Stap 2	Voorhoedegroep	8
Stap 3	Speelveld in beeld	10
Stap 4	Ophalen	12
Stap 5	Ontmoetingen	14
Stap 6	Gedeelde richting	16
Stap 7	Afspraken en acties	18
Stap 8	Borg, leer en deel	20

Aandachtspunten Route Cultureel Vermogen	22
---	-----------

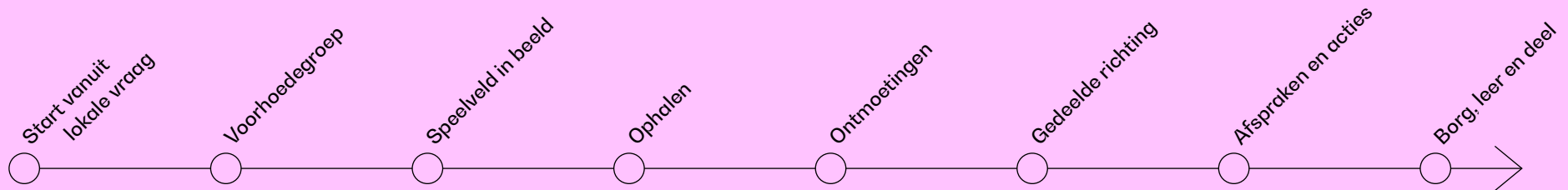
Best practice	24
----------------------	-----------

Nuttige links	25
----------------------	-----------

Route Cultureel Vermogen in 8 stappen

Deze Route helpt gemeenten, cultuurprofessionals en maatschappelijke partners om vanuit een lokale wens, behoefte of vraag te werken aan duurzame samenwerking. De stappen in de Route Cultureel Vermogen bieden houvast om samen met het culturele veld stappen te zetten richting meer verbinding, eigenaarschap, culturele ontmoetingen en gedragen afspraken.

De Route Cultureel Vermogen kent geen vast recept. Iedere gemeente, wijk of dorp heeft een eigen vertrekpunt. Gebruik de Route daarom als praktische leidraad: om het gesprek te starten, het speelveld te verkennen en samen verder te bouwen.

Stap 1

Start vanuit een **lokale wens**, **behoefte** of **vraag**

Waarom deze stap?

Een goed proces begint niet met een kant-en-klaar project, maar met een vraag (wens, behoefte) die lokaal gevoeld wordt. Die vraag kan komen vanuit de gemeente, vanuit een cultuurcoach, vanuit het culturele veld of vanuit inwoners zelf.

Misschien is er behoefte aan meer samenwerking. Misschien doen steeds dezelfde mensen mee. Misschien zijn er veel losse initiatieven maar ontbreekt samenhang. Of misschien leeft de wens om meer ruimte te maken voor nieuwe stemmen, talenten en culturele ontmoetingen.

Aanpak

Maak de lokale vraag (wens, behoefte) samen scherp.
Begin klein en concreet.

Bijvoorbeeld:

- Hoe maken we het culturele leven meer van de gemeenschap?
- Hoe verbinden we bestaande initiatieven beter met elkaar?
- Hoe maken we ruimte voor nieuwe stemmen en talenten?
- Hoe zorgen we dat inwoners, makers, organisaties en beleid samen optrekken?

Opbrengst

Een helder vertrekpunt waar meerdere partijen zich in herkennen.

Tip

Gebruik eenvoudige taal. Een vraag moet herkenbaar zijn voor mensen uit beleid én praktijk. Als inwoners of makers zich niet herkennen in de woorden, is de vraag waarschijnlijk nog te beleidsmatig.

Aandachtspunt

Begin niet te snel met oplossingen. De eerste stap is vooral bedoeld om te ontdekken of meerdere partijen dezelfde wens of urgentie voelen.

Stap 2

Vorm een voorhoedegroep

Waarom deze stap?

Deze Route komt makkelijker op gang met een kleine groep mensen die het proces voorbereidt. Deze groep hoeft nog niet iedereen te vertegenwoordigen, maar moet wel voldoende vertrouwen, overzicht en energie hebben om de eerste beweging te dragen.

Aanpak

Stel een compacte voorhoedegroep samen. Deze groep helpt om de vraag (wens, behoefte) aan te scherpen, het speelveld te verkennen en de eerste ontmoetingen voor te bereiden.

In de voorhoedegroep zit bijvoorbeeld:

- iemand vanuit de gemeente;
- een cultuurcoach, cultuurverbinder of procesbegeleider;
- één of meer mensen uit het lokale culturele veld;
- iemand vanuit welzijn, onderwijs of een maatschappelijke organisatie;
- waar mogelijk een maker, inwoner of quote.

Opbrengst

Een betrokken groep die het proces op gang brengt en bewaakt dat de Route open en uitnodigend blijft.

Tip

Houd de groep klein genoeg om praktisch te kunnen werken, maar breed genoeg om niet vanuit één blik te vertrekken.

Aandachtspunt

Let erop dat de voorhoedegroep niet de plek wordt waar alles al wordt besloten. De groep bereidt voor, verbindt en opent het gesprek.

Stap 3

Breng het culturele speelveld in beeld

Waarom deze stap?

Vaak is er lokaal al veel culturele kracht aanwezig. Niet alles is zichtbaar in beleidsstukken, subsidie-overzichten of formele netwerken. Daarom is het belangrijk om eerst te kijken wat er al leeft.

Aanpak

Breng in beeld welke mensen, plekken, initiatieven en netwerken bijdragen aan het culturele leven of rond het vraagstuk dat speelt. Kijk breed. Het gaat niet om een perfecte kaart, maar om een gedeeld beeld van wat er al is en waar verbindingen ontbreken.

Opbrengst

Een gedeeld beeld van het culturele speelveld en van kansen om verbindingen te versterken.

Tip

Teken het speelveld letterlijk uit op een grote kaart of wand. Zet mensen, plekken, initiatieven en verbindingen erbij. Zo wordt snel zichtbaar waar energie zit en waar blinde vlekken zijn.

Aandachtspunt

Kijk verder dan de bekende culturele instellingen. Cultuur leeft ook op plekken waar mensen het zelf misschien niet meteen 'cultuur' noemen.

Stap 4

Verhalen, behoeften en energie **ophalen**

Waarom deze stap?

Cultureel Vermogen groeit door te luisteren. Niet alleen naar organisaties, maar ook naar inwoners, makers, vrijwilligers, jongeren en gemeenschappen die niet vanzelfsprekend aan tafel zitten.

Het gaat niet alleen om ophalen wat ontbreekt, maar ook om zichtbaar maken wat er al is: trots, talent, verhalen, plekken, energie en ideeën.

Aanpak

Kies vormen die passen bij de lokale situatie. Dat kan eenvoudig beginnen.

Mogelijke vormen:

- gesprekken met makers, verenigingen en inwoners;
- korte interviews met sleutelpersonen;
- bezoeken aan bestaande initiatieven;
- kleine bijeenkomsten in wijken of dorpen;
- gesprekken met jongeren;
- creatieve werksessies;
- een wandeling langs betekenisvolle plekken;
- aansluiten bij momenten die er al zijn.

Opbrengst

Zicht op wat er leeft, waar energie zit en welke vragen echt gedragen worden.

Tip

Ga naar mensen toe. Niet iedereen komt naar een bijeenkomst in het gemeentehuis of cultureel centrum. Soms levert een gesprek op locatie meer op dan een grote sessie.

Aandachtspunt

Zorg dat je niet alleen praat met mensen die al betrokken zijn. De vraag 'wie missen we nog?' hoort steeds terug te komen.

Stap 5

Organiseer culturele ontmoetingen

Waarom deze stap?

Samenwerking ontstaat niet alleen door overleg. Mensen moeten elkaar leren kennen, elkaars taal verstaan en samen iets ervaren. Culturele ontmoetingen helpen om vertrouwen, verbeelding en eigenaarschap te laten groeien.

Aanpak

Organiseer één of meer ontmoetingen waarin mensen samen onderzoeken, delen, maken of verbeelden. Dat hoeft niet groot of ingewikkeld te zijn.

Denk aan:

- een werksessie met makers, inwoners, organisaties en gemeente;
- een open gesprek op een culturele plek;
- een gedeelde maaltijd;
- een lokaal podium;
- een maakmoment;
- een verbeeldingssessie;
- een ontmoeting tussen beleid en praktijk;
- een bijeenkomst op een plek waar al energie zit.

Het doel is niet meteen om besluiten te nemen. Het doel is om verbinding te maken en samen gedeelde taal te vinden.

Opbrengst

Nieuwe verbindingen, gedeelde taal en meer betrokkenheid.

Tip

Laat cultuur ook echt onderdeel van de ontmoeting zijn. Begin niet alleen met praten, maar bijvoorbeeld met muziek, beeld, beweging, verhalen, objecten of een korte presentatie van lokaal werk.

Aandachtspunt

Kies een plek die past bij de mensen die je wilt bereiken. Niet iedereen voelt zich thuis in een vergaderzaal.

Stap 6

Werk toe naar een gedeelde richting

Waarom deze stap?

Na luisteren, ophalen en ontmoeten ontstaat de vraag: wat willen we samen versterken?

Een gedeelde richting helpt om energie te bundelen en keuzes te maken.

Die richting hoeft nog geen groot plan te zijn.

Het kan beginnen met een paar herkenbare ambities waar mensen zich aan willen verbinden.

Aanpak

Vertaal de opbrengsten uit gesprekken en ontmoetingen naar een gezamenlijke richting. Doe dat samen met de voorhoedegroep en betrokken partners.

Mogelijke richtingen zijn:

- meer ruimte voor lokale makers;
- betere verbinding tussen cultuur en welzijn;
- meer culturele ontmoetingen in wijken en dorpen;
- sterkere samenwerking tussen verenigingen en nieuwe groepen;
- meer aandacht voor talent;
- meer eigenaarschap bij inwoners;
- betere verbinding tussen beleid en praktijk;
- meer zichtbaarheid voor informele cultuur.

Opbrengst

Een gedeelde richting die helpt om samen keuzes te maken.

Tip

Gebruik woorden uit de gesprekken zelf. Daarmee blijft de richting herkenbaar en van de mensen die hebben meegedacht.

Aandachtspunt

Maak de richting niet te abstract. Woorden als verbinding, eigenaarschap en meedoen worden sterker als je erbij zegt wat ze lokaal betekenen.

Stap 7

Maak afspraken en zet eerste **acties** in gang

Waarom deze stap?

Een gedeelde richting krijgt pas betekenis als mensen weten wat de volgende stap is. De Route hoeft niet naar één vast eindproduct te leiden, maar vraagt wel om concrete afspraken.

Aanpak

Bepaal samen wat nodig is om beweging te houden.
Dat kan klein beginnen.

Mogelijke uitkomsten:

- een actieagenda;
- een convenant;
- een reeks pilots;
- een cultureel project;
- een netwerkstructuur;
- samenwerkingsafspraken;
- een jaarlijks ontmoetingsmoment;
- een lokaal cultuurberaad;
- borging in beleid of uitvoering;
- een gezamenlijk project of experiment.

Opbrengst

Concrete acties en afspraken die door meerdere partijen worden gedragen.

Tip

Maak afspraken concreet, maar niet te zwaar. Liever drie acties die echt worden uitgevoerd dan tien ambities die blijven liggen.

Aandachtspunt

Let op eigenaarschap. Als alle acties bij één persoon of organisatie terechtkomen, wordt de samenwerking kwetsbaar.

Stap 8

Borg, leer en deel

Waarom deze stap?

Cultureel Vermogen groeit door vervolg.

De waarde zit niet alleen in één bijeenkomst, project of actie, maar in wat daarna blijft bestaan.

Aanpak

Bespreek hoe de samenwerking verdergaat en waar de opbrengsten een plek krijgen. Dat kan in beleid, uitvoering, budgetten, rollen of terugkerende ontmoetingen zijn.

Opbrengst

Een werkwijze die lokaal verder kan groeien en bruikbaar wordt voor andere plekken.

Tip

Deel opbrengsten zichtbaar met iedereen die heeft meegedaan. Niet alleen in een verslag, maar ook via beelden, verhalen, ontmoetingen of korte updates.

Aandachtspunt

Borging betekent niet dat alles vastgezet moet worden. Het gaat erom dat de beweging verder kan groeien. Blijf leren.

Aandachtspunten

Route Cultureel

Vermogen

Zorg voor een goede basis

Voordat het proces echt begint, moet de basis kloppen. Denk aan tijd, betrokkenheid, mandaat, begeleiding en middelen. Zonder die randvoorwaarden blijft samenwerking vaak vrijblijvend.

Houd het licht en praktisch

Begin klein. Niet alles hoeft vooraf uitgewerkt te zijn. Een goede vraag, een paar betrokken mensen en een eerste ontmoeting kunnen genoeg zijn om beweging te maken.

Werk vanuit eigenaarschap

Mensen voelen zich sterker verbonden als ze niet alleen deelnemer zijn, maar mede-eigenaar van de vraag, richting en vervolgstappen.

Kijk niet alleen naar knelpunten

Maak zichtbaar wat al werkt. Waar zit energie? Welke netwerken, ervaringen, mensen en initiatieven zijn er al? Wat kan versterkt worden? Dat helpt om bestaande kracht te benutten, kansen te herkennen en realistischer en positiever te werken.

Kijk breder dan het bekende culturele veld

Cultuur leeft ook buiten formele instellingen en verenigingen. Kijk naar informele makers, jongeren, wijkinitiatieven, scholen, welzijn, ondernemers en gemeenschappen.

Benut verschil

Verschillen in belangen, taal, tempo of positie kunnen lastig zijn, maar ze kunnen ook iets openbreken. Door actief te luisteren en verschillen serieus te nemen, ontstaat ruimte voor ontwikkeling. Verschil is dan geen probleem dat zo snel mogelijk opgelost moet worden, maar een bron voor vernieuwing en samenwerking.

Communicatie doet ertoe

Communicatie hoeft geen aparte stap te zijn, maar moet wel vanaf het begin aandacht krijgen. Wie nodig je uit? Welke taal gebruik je? Hoe maak je zichtbaar wat er gebeurt? En hoe voorkom je dat alleen de bekende kring wordt bereikt?

Verwar tempo niet met voortgang

Soms is vertraging nodig om later verder te komen. Vertrouwen, gedeelde taal en samenwerking vragen tijd.

Kosten en inzet

De Route Cultureel Vermogen vraagt vooral tijd, aandacht en procesruimte. De exacte kosten verschillen per gemeente of traject. Houd in elk geval rekening met kosten of inzet voor:

- procesbegeleiding;
- voorbereiding en verslaglegging;
- bijeenkomsten of werksessies;
- locatie en catering;
- vergoeding van makers, begeleiders of ervaringsstemmen;
- communicatie;
- evaluatie en borging.

Een lichte variant kan bestaan uit een kleine voorhoedegroep, enkele gesprekken en één of twee werksessies. Een uitgebreidere variant kan uitgroeien tot een traject met meerdere bijeenkomsten, veldonderzoek, pilots en bestuurlijke afspraken.

Best practice

Compacte casus: Winterswijk

In Winterswijk leefde de wens om het culturele leven en de samenwerking rond cultuur steviger te verbinden met beleid en praktijk. Er gebeurde al veel, maar de vraag was hoe bestaande energie, verenigingen, makers, organisaties en gemeente meer in samenhang konden werken.

Via een Fieldlab Cultureel Vermogen werd onderzocht hoe de lokale culturele kracht beter zichtbaar en verbonden kon worden. De aanpak bracht partijen bij elkaar, hielp om behoeften en kansen te verkennen en werkte toe naar gedeelde richting en afspraken in de vorm van een Convenant Amateurkunst.

Winterswijk laat zien dat Cultureel Vermogen begint bij een lokale vraag. Door tijd te nemen voor ontmoeting, taal, samenwerking en eigenaarschap kan een gemeente werken aan een culturele infrastructuur die niet alleen vóór inwoners wordt georganiseerd, maar meer ván de gemeenschap zelf wordt. Het convenant werd daarmee een startpunt voor een duurzame breed gedragen aanpak.

[Nieuwsbericht over ondertekening Convenant Amateurkunst Winterswijk](#)

Nuttige links

[Cultuur Oost](#)

[LKCA](#)

[Fonds voor Cultuurparticipatie](#)

Over Cultuur Oost

Cultuur Oost vergroot de impact van cultuureducatie, cultuurparticipatie en cultuurbeleid in de Gelderse samenleving.

Dit doet Cultuur Oost samen het culturele veld, gemeenten en provincie, onderwijs en maatschappelijk partners. En via de programma's cultuur- educatie, diversiteit en inclusie, jongerencultuur en amateurkunst.

Voor elke regio van de provincie ziet dit er anders uit, want elk gebied heeft een eigen verhaal, een eigen vraag. Cultuur Oost werkt daarom regionaal en programmatisch en brengen op elke plek de juiste mensen bij elkaar om samen te werken. Deze samenwerkingen legt Cultuur Oost vast in beleid, convenanten en pacts.

Via trainingen en opleidingen zorgt Cultuur Oost ervoor dat de professionals in het culturele veld hun werk zo goed mogelijk kunnen doen. En ook dat professionals buiten de culturele sector leren van de kracht van kunst. Om te laten zien hoe krachtig kunst en cultuur zijn, zorgt Cultuur Oost voor stevige onderbouwing en houdt ontwikkelingen bij.

De Route Cultureel Vermogen komt voort uit het programma 'Meedoen is de Kunst'. Met het programma Meedoen is de Kunst werken we aan het versterken van de cultuurbeoefening in de vrije tijd. Dat doen we samen met 15 centra voor de kunsten, cultuurverbinders en andere (culturele) partners. Meedoen is de Kunst wordt financieel mogelijk gemaakt door het Fonds voor Cultuurparticipatie.

Colofon

Tekst

Thomas van den Ham (www.thomasvanderham.nl)
Arend Nijhuis (adviseur participatie Cultuur Oost,
arendnijhuis@cultuuroost.nl)

Ontwerp

Loep ontwerp, Arnhem

Cultuur Oost

Kortestraat 16
6811 EP Arnhem
026 351 90 29
info@cultuuroost.nl
www.cultuuroost.nl

Cultuur Oost is de Gelderse advies- en ondersteunings-organisatie op het gebied van kunst en cultuur.

september 2026 © Cultuur Oost

Het inhoudelijk eigenaarschap van de methodiek Cultureel Vermogen ligt bij de ontwikkelaars van Cultureel Vermogen. Binnen Meedoen is de Kunst (mede mogelijk gemaakt voor het Fonds voor Cultuurparticipatie) wordt de methodiek toegepast, getest en vertaald naar verschillende lokale contexten, met als doel een overdraagbare aanpak te ontwikkelen.

